CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД
вибіркова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Правові основи інклюзії: міжнародний досвід» складена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:

Строїч Марія Іванівна, *асистент*

Викладач, що забезпечує читання даної дисципліни

Строїч Марія Іванівна, *асистент*

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета навчальної дисципліни «Правові основи інклюзії: міжнародний досвід**»:** дати студентам знання та розуміння у предметній сфері інклюзивної освіти, сформувати систематизовані уявлення про теоретичні, нормативно-правові засади впровадження інклюзивного навчання, особливості організації, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього середовища для дітей з порушеннями психофізичного розвитку, виробити у студентів когнітивні вміння у предметній сфері інклюзивної освіти, здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

Пререквізити. Для успішного вивчення даного освітнього компонента здобувачі повинні володіти базовими теоретичними знаннями та практичними навичками, набутими під час засвоєння таких навчальних дисциплін: «Теорія міжнародних відносин», «Теорія права», «Історія міжнародних відносин», «Міжнародне публічне право», «Правничі системи сучасності», «Міжнародне приватне право».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетентностями, що закріплені в Освітній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9Міжнародне право галузі знань DБізнес, адміністрування та право:

Загальні компетентності:

ЗК. 1 Здатність до розуміння причинно-наслідкових зв’язків й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності.

ЗК 2. Здатність виявляти актуальні проблеми.

ЗК 5. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 2. Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК 3. Здатність захищати національні інтереси власної держави та права людини за допомогою міжнародно-правових інструментів і механізмів.

СК 5. Здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті.

Програмні результати навчання:

РН 2. Розуміти історичний контекст формування міжнародно-правових норм та інститутів, цінності, що лежать у їхній основі, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного і національного права.

РН 3. Знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

РН 4. Аналізувати динаміку адаптації законодавства України до права Європейського Союзу, враховувати при розв'язанні складних професійних задач правові аспекти процесів європейської та євроатлантичної інтеграції.

РН 5. Здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій.

РН 13. Виробляти спільні рішення, працювати в команді, виявляти лідерські якості, визначати пріоритетні цілі у професійному і навчальному контекстах, планувати індивідуальну та групову роботу з метою їх досягнення.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Правові основи інклюзії: міжнародний досвід» **студент буде знати та розуміти**:

- правові засади забезпечення інклюзії в Україні та світі; науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації професійної діяльності в інклюзивному середовищі;
- принципи інклюзивної освіти;
- розуміння широкого контексту інклюзивної освіти як освіти для всіх і кожного на міжнародній арені.

Студент буде вміти:

- ефективно використовувати отримані теоретичні знання і практичні уміння в інклюзивному середовищі;
- дотримуватися принципів універсального дизайну в навчальній діяльності;
- застосовувати стратегії та практики інклюзії при роботі з дітьми/людьми з інвалідністю.
- використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін юридичного спрямування, при організації влаштування дітей у навчальні заклади із спеціальними потребами.

Студент буде володіти **практичними навичками**:

- навчиться шукати, обробляти та аналізувати інформацію, систематизувати її та узагальнювати;

- інформаційно-аналітична компетентність, навчитися дискутувати та коректно поводитися під час суперечок;
- комунікативна компетентність;

- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ОПИС ЗМІСТУ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3.0	90	2	14	14	-	-	60	2	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1**											
Тема 1 Інклюзивна освіта як модель соціального устрою	9	1	1	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 2.Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві та національне законодавство у сфері інклюзивної освіти	11	2	2	-	1	7	-	-	-	-	-	-
Тема.3 Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Міжнародні та національні механізми захисту прав людини.	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-

Разом за ЗМ1	**42**	**7**	**7**	-	1	**28**	-	-	-	-	-	-
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2**											
Тема 1. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2.Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Модернізація спеціальної освіти в Україні та в Європі. Рівність та недискримінація.	12	2	2	-	1	8	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	12	1	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	**48**	**7**	**7**	**-**	**1**	**32**	-	-	-	-	-	-
Усього годин	**90**	**14**	**14**	**-**	**2**	**60**	-	-	-	-	-	-

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1.	**Тема1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою** 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. 2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. 3. Історія спеціальної освіти й інклюзії. 4. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями й становлення системи спеціальної освіти.
2.	**Тема 2. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві та національне законодавство у сфері інклюзивної освіти** 1. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. 2. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. 3. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. 4. Освітні закони України 5. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу дітям з психофізичними порушеннями до якісної освіти
3.	**Тема 3. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.** 1. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії 2. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії) 3. Освітня реформа (досвід Голландії) 4. Шведська модель інклюзивної освіти 5. Програма « Інклюзивна освіта» Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
4.	**Тема 4. Міжнародні та національні механізми захисту прав людини.** 1. Загальна декларація прав людини (1948) 2. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960) 3. Конвенція про права дитини 4. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993) 5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006) 6. Міжнародні організації, що формують політику в галузі інклюзивної освіти.
5.	**Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти** 1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. 2. Батьки як члени навчальних команд. 3. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. 4. Завдання батьків як членів навчальної команди. 5. Допомога громадських організацій та соціальних служб. 6. Волонтерство та адвокатство батьків. 7. Соціально-педагогічні умови формування батьківської компетентності у родинах дітей з порушеннями
6.	**Тема 6. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб** 1. Диференціація змісту, процесу, продукту (кінцевих результатів) 2. Диференціація змісту 3. Диференціація процесу.
7.	**Тема 7. Модернізація спеціальної освіти в Україні та в Європі. Рівність та недискримінація.** 1. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі

	2. Стан спеціального навчання та інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір України. 3. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. 4. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. 5. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контроверсійних питань у навчанні дітей з особливими потребами
8.	Тема 8. **Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання** 1. Значення корекційно-розвивальної роботи у процесі навчання дітей із порушенням психо-фізичного розвитку. 2. Основні негативні фактори, що створюють труднощі для впровадження інклюзії в Україні 3. Інклюзивне прийняття рішень та цикл розробки політичних рішень

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми з основними питаннями
Тема 1	**Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійнотермінологічні визначення та основні принципи.** 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. 2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. 3. Історія спеціальної освіти й інклюзії. 4. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями й становлення системи спеціальної освіти.
Тема 2	**Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти** 1. Міжнародні організації, що формують політику в галузі інклюзивної освіти. 2. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. 3. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО.
	4. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. 5. Освітні закони України 6. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу дітям з психофізичними порушеннями до якісної освіти

Тема 3	**Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи** 1. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії 2. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії) 3. Освітня реформа (досвід Голландії) 4. Шведська модель інклюзивної освіти 5. Програма « Інклюзивна освіта» Всеукраїнського фонду « Крок за кроком»
Тема 4	**Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві** 1. Загальна декларація прав людини (1948) 2. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960) 3. Конвенція про права дитини 4. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993) 5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006)
Тема 5	**Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти** 1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. 2. Батьки як члени навчальних команд. 3. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. 4. Завдання батьків як членів навчальної команди. 5. Допомога громадських організацій та соціальних служб. 6. Волонтерство та адвокатство батьків. **7.** Соціально-педагогічні умови формування батьківської компетентності у родинах дітей з порушеннями
Тема 6	**Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб** 1. Диференціація змісту, процесу, продукту (кінцевих результатів) 2. Диференціація змісту 3. Диференціація процесу
Тема 7	**Модернізація спеціальної освіти в Україні та в Європі. Рівність та недискримінація.** 1. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої ***галузі***

	2. Стан спеціального навчання та інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір України. 3. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. 4. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. 5. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контроверсійних питань у навчанні дітей з особливими потребами
Тема 8	**Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання** 4. Значення корекційно-розвивальної роботи у процесі навчання дітей із порушенням психо-фізичного розвитку. 5. Охарактеризуйте основні негативні фактори, що створюють труднощі для впровадження інклюзії в Україні 6. Охарактеризуйте інклюзивне прийняття рішень та цикл розробки політичних рішень

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ РОБОЧИМ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

№	Завдання до тем	Кількість балів
1	Важливість законодавства для впровадження інклюзивної освіти	4
2	Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні	4
3	Основні принципи командного підходу в інклюзивній освіті	4
4	Інклюзивна освіта як наукова проблема	4
5	Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз міжнародного законодавства	4
6	Характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку	5
7	Огляд сучасних українських та міжнародних досліджень у галузі освіти дітей з особливими потребами.	5
8	Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.	4
9	Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.	4

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання до теми	Кількість балів
1	Особливості комплексного підходу до надання допомоги дітям з особливими освітніми потребами	Опишіть основні особливості та складові комплексного підходу - командна робота, індивідуальна програма розвитку, робота з інклюзивно-ресурсними центрами, співпраця з родинами, адаптація освітнього середовища, психосоціальна інтеграція	8
2	Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі	Поняття технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Охарактеризуйте педагогічні технології індивідуалізації та диференціації, допоміжні та інформаційно-комунікаційні технології, соціально-ігрові технології	8
3	Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами	Як формується персональний склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами? Опишіть склад команди супроводу. Проаналізуйте ключові завдання та функції КППС	8
4	Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації	В чому полягає процес соціалізації дитини з особливими освітніми потребами? Охарактеризуйте реалізацію індивідуального підходу в соціалізації, які основні етапи соціалізації дитини з ООП	8
5	Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку.	Охарактеризуйте ключові групи порушень та особливості їхнього розвитку. Які є спільні закономірності розвитку для всіх дітей з	8

		ООП?	
6	Характеристика мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами	Проаналізуйте основні складники мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Зробіть порівняльну характеристику форм навчання в мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами	7
7	Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи.	Характеристика сутності та поняття інклюзивної освіти. Які головні завдання інклюзивної освіти? Опишіть ключові принципи інклюзивної освіти.	7
8	Волонтерство та адвокатство батьків.	В чому полягає волонтерство батьків? Проаналізуйте ключові напрями батьківського адвокатства. Які є форми батьківського волонтерства?	6

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури та правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (6 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями — 5 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу — 4 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання — 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками — 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню — 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- усна відповідь
- контрольні роботи;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль*:* здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліцопитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень.

Форма підсумкового контролю: залік.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**

5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власніаргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво іконструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом,орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслитилише деякі проблеми теми.

Критерії підсумкового оцінювання знань з навчальної дисципліни

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалою ЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	50	100

6	7	6	6	7	6	6	6		

Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Яка роль Саламанкської декларації (1994) та Рамкових дій у формуванні сучасної світової концепції інклюзивної освіти?
2. Як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (зокрема, Стаття 24) трактує право на освіту без дискримінації?
3. Яким чином Ціль сталого розвитку ООН № 4 (ЦСР 4) пов'язує якісну освіту із принципами інклюзії та доступності?
4. У чому полягає принципова різниця між поняттями «інтеграція» та «інклюзія» в міжнародній педагогічній практиці?
5. Які глобальні індикатори використовує ЮНЕСКО для оцінювання успішності впровадження інклюзивної освіти у світі?
6. Як Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) вплинула на зміну підходів до інклюзії в освіті?
7. З якими найбільшими системними викликами стикаються країни, що розвиваються, під час переходу від сегрегаційної (інтернатної) моделі до інклюзивної?

8. У чому полягають особливості «скандинавської моделі» інклюзії (на прикладі Фінляндії чи Швеції), де майже немає спеціальних шкіл?

9. Як влаштована система індивідуальних освітніх програм (IEP) у США відповідно до Закону про освіту осіб з інвалідністю (IDEA)?

10. Які особливості фінансування інклюзивної освіти в Канаді (модель «гроші ходять за дитиною з особливими освітніми потребами»)?

11. Чому Велика Британія використовує систему "SEND" (Special Educational Needs and Disabilities) та як координується робота фахівців у британських школах?

12. Які специфічні бар'єри на шляху до інклюзії існують у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону (наприклад, у Японії чи Південній Кореї)?

13. Як досвід європейських країн демонструє трансформацію спеціальних (корекційних) шкіл у ресурсні центри підтримки інклюзії?

14. Як у світовій практиці вирішується питання інклюзії дітей-біженців та внутрішньо переміщених осіб з урахуванням мовних і травматичних факторів?

15. Що таке концепція Універсального дизайну в освіті (UDL) та як вона застосовується під час розробки навчальних планів?

16. Яка роль асистента вчителя (парапрофесіонала) та асистента дитини у закордонних моделях супроводу інклюзивного навчання?

17. Як світова практика вирішує питання адаптації (зміни умов) та модифікації (зміни змісту) навчального матеріалу для учнів з ООП?

18. Які особливості організації фізичного простору сучасної інклюзивної школи (ресурсні кімнати, сенсорні зони, архітектурна доступність)?

19. Як цифрові технології та асистивні засоби (екранні зчитувачі, альтернативна комунікація AAC) допомагають забезпечити інклюзію у класі?

20. Які методи оцінювання досягнень учнів з ментальними або інтелектуальними порушеннями застосовуються у закордонних школах?

21. У чому полягає сутність командної взаємодії (Multi-Disciplinary Team) в інклюзивному закладі освіти за міжнародними стандартами?

22. Які вимоги висуваються до професійного профілю вчителя інклюзивного класу в країнах Європейського Союзу?

23. Як у світових програмах підготовки майбутніх педагогів забезпечується баланс між загальною педагогікою та методами спеціальної освіти?

24. Що таке стратегія спільного викладання (*Co-teaching*) та які її моделі (паралельне, альтернативне, командне) є найефективнішими?

25. Як за кордоном організовано систему протидії професійному вигоранню педагогів, які працюють в умовах високого інклюзивного навантаження?

26. Яку роль відіграють супервізія та менторство для вчителів інклюзивних класів у міжнародній практиці?

27. Як у закордонних школах долаються приховані упередження (*implicit biases*) педагогів щодо можливостей дітей з інвалідністю?

28. Як залучення батьків до планування освітньої траєкторії дитини з ООП регулюється законодавством розвинених країн?

29. Які психологічні стратегії використовуються у світовій практиці для формування інклюзивної культури та емпатії серед типових однокласників?

30. Як інклюзивна освіта впливає на академічні та соціальні результати учнів без особливих освітніх потреб (згідно з міжнародними дослідженнями)?

31. Що таке «зворотна інклюзія» та в яких випадках вона доцільна у закладах освіти?

32. Як у світовій практиці вирішується проблема інклюзії дітей із розладами автистичного спектра (РАС) та поведінковими порушеннями?

33. Які підходи існують до організації інклюзивного середовища у закладах вищої освіти (університетах) за кордоном?

34. Як оцінюється довгостроковий економічний ефект від інвестицій в інклюзивну освіту на рівні держави (працевлаштування, соціалізація)?

35. Які етичні дилеми виникають у світовій дискусії навколо інклюзії, коли інтереси однієї дитини перетинаються з інтересами всього класу?

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-Dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-Rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Додатково 3 бали здобувач може отримати за проходження онлайн-курсу на освітній платформі Prometheus «Благополуччя та захист дітей»: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TI_W101+2023_T3

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вплив сучасних змін правових норм на розвиток інклюзивної освіти в галузі дошкільної та загальної середньої освіти в Україні / Т. О. Лукіна, Г. А. Грищенко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. - 2018. - № 4. - С. 106-115

2. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / упоряд. К. М. Бондар. – [2-ге вид., доп.]. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с

3. Булкат, М. С., & Силантьєва, І. В. (2023). ДО ПИТАННЯ ПРО

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. Сучасний науковий журнал, (2(2), 8-19. https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-1

4. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. - 264 с.

5. Ключкович Т., Попадич О. Підготовка майбутніх учителів до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі початкової школи в умовах дистанційного навчання. Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки [зб. наук. пр.]. Київ, 2022. С. 79–83.

6. Черніченко Л. А. Методологічні основи інклюзивного навчання. Modernization of education system: world trends and national peculiarities: Conference Proceedings. Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. P. 176– 178.

7. Сургова С. Ю. Основи інклюзії : метод. вказівки / С. Ю. Сургова, Д. В. Сай. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 24 с. – (Методична серія ; вип. 324).

8. Порошенко М. А. Інклюзівна освіта : навч. посіб. – Київ : ТОВ Агенство

«Україна», 2019. – 300 с.

9. Станкевич-Волосянчук, О. І., Кас'яненко, О. М., & Кравцова, Т. О. (2023). Проблематика поширення спеціальної освіти та її вплив на модернізацію інклюзії: суспільно-правовий дискурс. Академічні візії, (20). вилучено із https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/416

10. Включення і рівність. Моніторинг включення стандартів Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю до «Національної стратегії у сфері прав людини» та інших довгострокових рішень в Україні. Звіт громадських об'єднань людей з інвалідністю. ГС ВГО «Національна Асамблея людей з інвалідністю України», 2020.

11. Волгіна О. М. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник / О. М. Волгіна, О. Л. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні». – К. : Ваіте, 2018. – 36 с.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами

ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-

pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu- natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;

- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.